

Aan de Vaste Kamercommissie Financiën van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Datum 28 mei 2018
Referentie BR2696

Betreft: Rondetafelgesprek bankenbuffers d.d. 30 mei 2018

Geachte leden van de Vaste Kamercommissie Financiën,

Op woensdag 30 mei spreekt uw commissie met (oud) toezichhouders en wetenschappers over bankenbuffers. De Nederlandse Vereniging van Banken (NVB) zou u graag met deze brief vanuit bancair perspectief enige overwegingen willen meegeven over dit belangrijke onderwerp.

Voldoende gekapitaliseerde banken zijn van cruciaal belang voor de soliditeit van – en daarmee het vertrouwen in – de financiële sector. In de afgelopen tien jaar zijn er belangrijke stappen gezet om banken weerbaarder te maken. De balansen van de Nederlandse banken zijn sterk vereenvoudigd en verkort in de afgelopen jaren. Door een significante toename van de hoeveelheid kapitaal en liquiditeit zijn de Nederlandse banken goed gekapitaliseerd en in staat om onverwachte klappen op te vangen. Daarnaast is het toezicht op de financiële sector aangescherpt en geïntensiveerd, zowel nationaal als Europees. Het prudentiële toezicht op de bancaire sector voor de (systeemrelevante) banken is in 2014 overgedragen aan de Europese Centrale Bank (ECB).

De NVB steunt de Europese stappen die tot dusver zijn gezet. Het heeft ertoe geleid dat banken er veel sterker voor staan.

Met het oog op de toekomst is het van belang dat de Bankenunie wordt voltooid en de recente Bazelse voorstellen ("Basel 4") in Europa op de juiste wijze worden geïmplementeerd, met inachtneming van de specifieke eigenschappen van de Europese en Nederlandse economie en bankensector.



Nederlandse banken in de internationale financiële markten

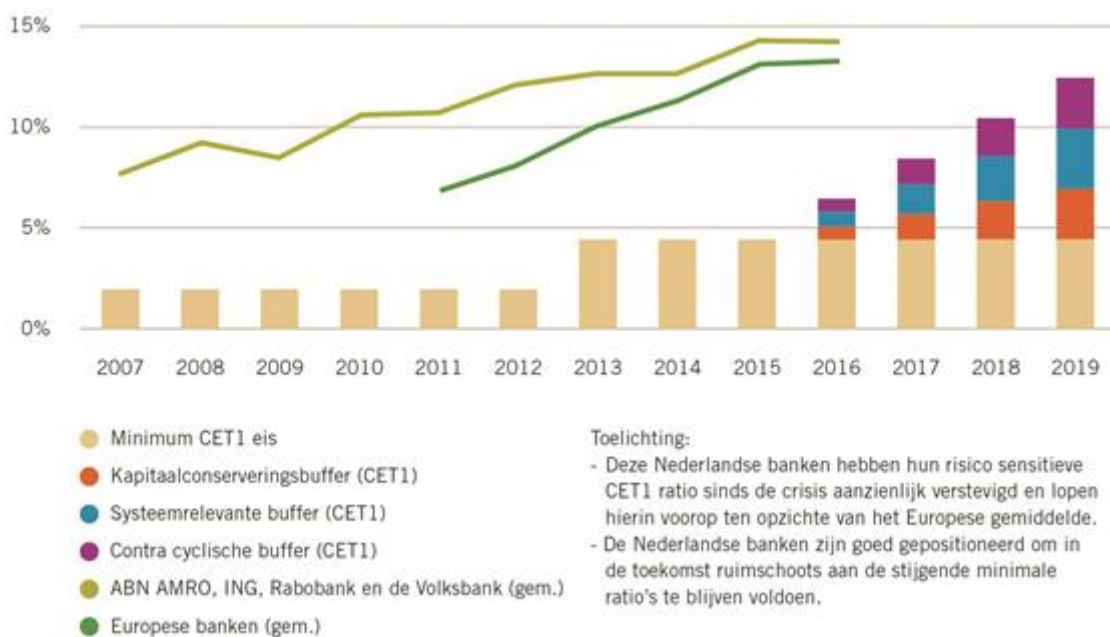
De Nederlandse economie heeft belang bij een sterke Nederlandse bankensector en een gelijk internationaal speelveld. Indien aan Nederlandse banken nog stringenter eisen gesteld gaan worden dan aan buitenlandse banken en andere toetreders (schaduwbanken), neemt de kwetsbaarheid van de Nederlandse economie toe en komt de concurrentiepositie van banken onder druk te staan. Het vergroot tevens de kwetsbaarheid voor overnames. Nederlandse banken blijven graag een constructieve rol spelen binnen de economie en zien het als hun belangrijkste rol om financiering te bieden aan het bedrijfsleven en consument. Hierbij dragen ze bij aan de economische groei en het vergroten van de investeringen.

Kapitaalbuffers

De kapitaalbuffers (aandelenkapitaal en reserves) bij banken dienen primair om onverwachte verliezen te kunnen opvangen. Sinds de crisis in 2008 zijn deze buffers aanzienlijk versterkt, zodat banken ook in crisistijd hun rol als kredietverschafter kunnen blijven vervullen. Om een compleet beeld van de weerbaarheid van banken te krijgen kijken we in deze brief naar twee ratio's. De Common Equity Tier 1% (CET1) ratio en de Leverage Ratio (LR).

De CET1 ratio is een risicogewogen maatstaf, die de robuustheid van een bank weergeeft, op basis van de hoeveelheid eigen vermogen tegenover het risico dat een bank loopt. Sinds de crisis is de minimale CET1 ratio, waaraan een bank moet voldoen, sterk verhoogd onder invloed van nieuwe regelgeving zoals Basel 3. Uitgedrukt in CET1 zijn de Nederlandse banken sinds 2007 gemiddeld dan ook minstens twee keer zo sterk geworden. Alhoewel de Nederlandse banken al comfortabel boven de minimale Europese eisen zitten, groeien hun CET1 ratio's nog steeds.

CET1% Ontwikkeling en toekomstige eisen bij ABN AMRO, ING, Rabobank en de Volksbank



De LR is een ongewogen ratio die het eigen vermogen door de totale balans deelt. In feite zegt de LR weinig over de robuustheid van een bank. Dit wordt dan ook wel de 'Basel 0 maatstaf' genoemd. De LR moet fungeren als een 'achtervang': een minimaal, niet risicogevoelig vereiste waar een bank niet onder mag komen. Het minimale percentage dat op dit moment in een Europese wet ter besluit voorligt, zal naar verwachting voor Europese banken in de komende jaren op 3% komen, met een hoger percentage voor systeemrelevante banken.

Tenslotte heeft het sturen op de LR ook een aantal ongewenste effecten:

- Banken worden aangespoord om risicovollere activiteiten te ondernemen om op die wijze een hoger rendement te kunnen behalen met dezelfde hoeveelheid kapitaal.
- Banken hebben, met name sinds de introductie van Basel 2, veel geïnvesteerd in beter en meer geavanceerd risico management. Deze inspanningen worden niet gestimuleerd, indien puur op een LR gestuurd wordt.

Uit de toegangstest voor deelname aan de Bankenuunie (Comprehensive Assessment) bleek in november 2014 dat de zeven onderzochte Nederlandse banken goed zijn gekapitaliseerd. Ook beschikken zij bij sterk tegenvallende economische ontwikkelingen over voldoende kapitaal. Dit beeld is herbevestigd door stresstests, die in juli 2016 door de Europese Banken Autoriteit (EBA) en de ECB zijn uitgevoerd. In 2017 heeft DNB in haar Overzicht Financiële Stabiliteit (OFS) benadrukt dat de financiële weerbaarheid van het Nederlandse bankwezen is toegenomen¹.

Additionele kapitaalbuffers

Bovenop de minimale kapitaaleis in de vorm van CET1² zijn er sinds de crisis additionele kapitaal buffers in het leven geroepen. De buffers hebben ten doel de banken nog robuuster te maken:

- Banken moeten een Capital Conservation Buffer (CCB) van 2.5% CET1 aanhouden.
- Voor de grootste globale (G-SII) en overige systeemrelevante banken (O-SII) zijn extra kapitaalseisen van toepassing. In Nederland zijn deze inbegrepen in de Systemic Risk Buffer (SRB). Deze eisen worden gefaseerd ingevoerd: in 2019 moeten ING bank, Rabobank en ABN AMRO een systeembuffer van 3% van de risicogewogen posten aanhouden, en Volksbank en BNG Bank 1%. Nederland heeft als één van de weinige middelgrote Europese landen een SRB vastgesteld.
- Tot slot heeft elke nationale toezichthouder de mogelijkheid om extra kapitaalseisen te stellen in de vorm van een contra cyclische buffer (CCyB) om ongebreidelde groei van de kredietverlening tegen te gaan. Deze is op dit moment in Nederland, gezien de kredietontwikkeling, op nul gezet.
- Indien de CET1 ratio van een bank onder de som van deze elementen valt (4.5% + 2.5% CCB + 3% SRB + de variabele CCyB), gelden wettelijke beperkingen aan het dividend dat uitgekeerd kan worden aan de aandeelhouders en aan de variabele beloning (bonussen).

Voldoende liquiditeit

Naast kapitaalseisen zijn er onder Basel 3 ook liquiditeitseisen ingesteld. Als de markten onverhoopt 'op slot' zitten, moeten banken in stresssituaties over genoeg liquide middelen beschikken. Nederlandse banken beschikken in ruime mate over liquide middelen. Dit valt af te lezen uit het verloop van de Liquidity Coverage Ratio (LCR). Deze maatstaf meet in hoeverre er voldoende bezittingen zijn om aan korte termijn verplichtingen te kunnen voldoen. Sinds 1 oktober 2015 moeten banken in de EU meer liquide bezittingen hebben (zoals cash of obligaties met een looptijd van maximaal 30 dagen) dan kortlopende verplichtingen. Dit houdt in dat de LCR hoger dan 100% moet zijn. De LCR's bij de grootste Nederlandse banken zijn al vanaf 2015 ruim boven de 100%.

¹ Zie DNB, Overzicht Financiële Stabiliteit najaar 2017, pagina 15.

² Onder Basel 3 is de minimale CET1 eis verhoogd van 2% naar 4.5%

Stabiele funding

Naast de LCR, is er ook een eis bijgekomen die bijdraagt aan een stabielere funding van een bank. Als een bank veel leningen met een lange looptijd op de balans heeft staan (bv. hypotheek leningen) dan moet de bank het geld om die leningen te verstrekken ook aantrekken met een langere looptijd, dus niet met leningen met zeer korte looptijden, die telkens vernieuwd moeten worden. De gedachte is dat in tijden van crisis het telkens vernieuwen van geld dat de bank zelf leent moeilijker wordt. De maatstaf voor een stabiele funding heet de Net Stable Funding Ratio (NSFR). Alhoewel deze regels de komende jaren in Europa nog definitief moeten worden vastgesteld, hebben de Nederlandse banken zich al hierop voorbereid en zullen de banken zonder moeite aan deze eis kunnen voldoen.

Kapitaal inzake de afwikkeling van een bank.

Hierboven is ingegaan op het zogenaamde *going concern* kapitaal. Dit is het kapitaal dat een bank beschikbaar heeft als het gewoon in bedrijf is. Deze buffers zijn zoals hierboven uiteengezet fors toegenomen. Hiernaast worden er sinds de crisis ook eisen gesteld aan het zogenaamde *gone concern* kapitaal. Dit is het verliesabsorberend vermogen van een bank, bedoeld om een probleebank te kunnen ontmantelen zonder staatssteun en zonder grote marktverstoringen.

Hiertoe is een resolutiestelsel in het leven geroepen. De kern hiervan is dat een bank afgewikkeld kan worden zonder grote marktverstoringen, zonder dat spaarders (tot € 100.000 valt onder het depositogarantiestelsel³) hun geld kwijtraken en zonder dat de belastingbetaler moet bijspringen.

Het is belangrijk dat de systeemrelevante banken over ruim voldoende van dit verliesabsorberend vermogen beschikken. In de kern komt het erop neer dat vreemd vermogen ten tijde van een crisis zal worden omgezet in eigen vermogen (bail-in). Hierdoor hoeft de belastingbetaler in principe ook niet meer bij te springen. Met deze eisen zal het verliesabsorberend kapitaal van de banken worden aangevuld naar minimaal 16% tot 20% van de risico gewogen activa. De risicodoelstelling bedraagt circa 27% op risicogewogen basis. Deze voorstellen worden op dit moment in Europa besproken. De besluitvorming hieromtrent bevindt zich in de finale fase.⁴ Indien bail-in onverhoopt onvoldoende zou zijn om de bank af te wikkelen, is er ook nog een Europees Resolutiefonds beschikbaar. Dit wordt momenteel opgebouwd door de banken. In 2024 moet hiervoor een bedrag van EUR 55 mrd. beschikbaar zijn. De Nederlandse banken hebben hier inmiddels EUR 1,5 mrd. aan bijgedragen.

Basel 4

Op 7 december 2017 hebben het 'Basel Committee on Banking Supervision' (BCBS) en de 'Group of Central Bank Governors and Heads of Supervision' (GHOS) voorstellen gedaan voor de voltooiing van het 'Basel III international regulatory framework for banks' (vaak Basel 4 genoemd). De Nederlandse banken staan er goed voor met stevige kapitaalbuffers en ze hebben een gezond risicoprofiel. Zij zullen daardoor de kapitaalimpact kunnen opvangen, die het gevolg is van de voorstellen die het Bazels comité voor banktoezicht heeft gedaan.

Nederlandse banken hebben echter blijvende zorg over een internationaal gelijk speelveld voor banken. De Europese Unie zou bij de implementatie rekening moeten houden met verschillen tussen landen en sectoren. De Europese beleidsbepalers (Europese Commissie, Europees Parlement en de Raad) zullen hierin hun eigen afwegingen moeten maken en zij kunnen besluiten tot aanpassingen om de voorstellen beter te laten aansluiten op de Europese en Nederlandse

³ Hiertoe vullen banken een ex ante Depositogarantiefonds. In 2023 zal hier zo'n EUR 4 mrd. inzitten. Eind 2017 zat er bijna EUR 1,5 mrd. In het Fonds.

⁴ Op vrijdag 25 mei 2018 is hierover een akkoord gesloten in de Ecofin. Nu dient dit nog door het Europees Parlement te worden goedgekeurd. En uiteindelijk dient een eventuele aanpassing van de CRR/CRD nog door nationale parlementen te worden geïmplementeerd.

economische werkelijkheid en regels. Banken zullen, gezamenlijk met de Europese Bankenfederatie, de details van de voorstellen bestuderen om de exacte impact te bepalen.

Tot slot

Door een sterke toename van het kapitaal en liquiditeit zijn de Nederlandse banken nu aanzienlijk beter gekapitaliseerd en daarmee beter in staat om onverwachte klappen op te vangen. In het kader van het nieuwe resolutiestelsel wordt er bovendien de komende jaren fors extra verliesabsorberend vermogen beschikbaar gesteld, mocht een bank onverhoopt toch in problemen komen. Daarnaast is het toezicht op de financiële sector aangescherpt, verbreed en verdiept in de afgelopen jaren, zowel nationaal als Europees. De Nederlandse banken blijven zich inzetten voor een robuust bankenlandschap.

Mochten er naar aanleiding van het ronde tafelgesprek nog verdere vragen zijn, gaan we hierover vanzelfsprekend graag in gesprek.

Met vriendelijke groet,

Chris Buijink
Voorzitter Nederlandse Vereniging van Banken